

J. Amat-Piniella, escriptor jove: de Manresa a Mauthausen

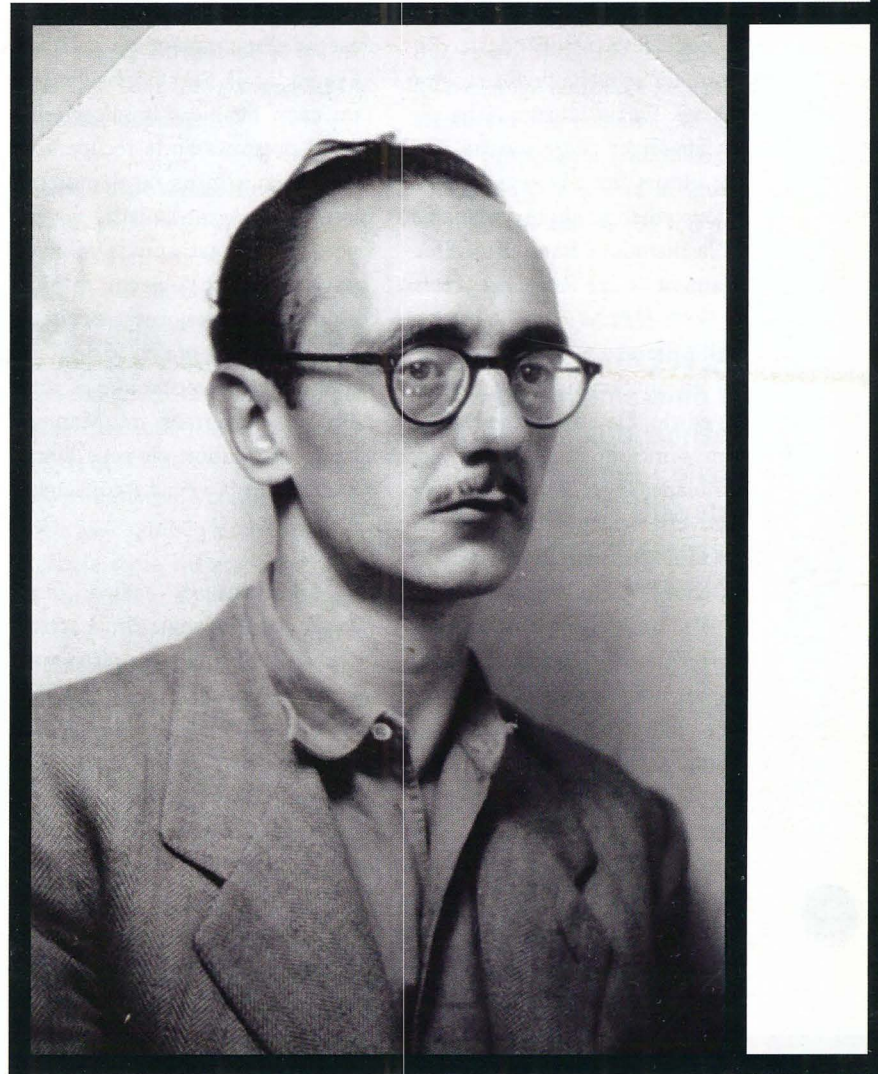
El somriure de Montserrat Roig apareix en obrir el llibre –excel·lent i imprescindible, hauria de ser a totes les biblioteques públiques del país– *Els catalans als camps nazis*. El somriure de les ganes de viure i que és també la porta d'entrada al coneixement, del treball fet amb ganes. L'altra cara de la moneda serien els malsons nocturns, en la soledat dels somnis, que la perseguïen en compartir els patiments dels exdeportats que va anar a entrevistar per conèixer una història que sense l'esforç de tants seria un episodi citat però no conegut ni reviscut.

Al camp de Mauthausen hi anaren més de 7.000 catalans i el seu testimoni ha estat objecte de treballs especials. El del fotògraf, deportat, Francesc Boix, en llibre i documental, de B. Bermejo i Ll. Soler respectivament, és potser el vital gràfic més contundent. Es pogué veure també a l'exposició, i llibre, del Museu d'Història de Catalunya quan amb l'Amical de Mauthausen i altres camps organitzaren la mostra. El dolor d'aquell camp, amb més de 65.000 assassinats, és immens. Uns quants milers dels deportats

foren catalans, dels sobrevivents alguns n'explicaren la vida i avui que no són entre nosaltres els llibres parlen. Així Jacint Carrió, també de Manresa, Lope Massaguer de Reus o Francesc Comellas de Castellar del Vallès, entre altres, ho han explicat en memòries o llibres-entrevista editats pel Centre d'Estudis del Bages, Fundación Anselmo Lorenzo i editorial Pòrtic, llibres que representen la voluntat de projectar i fer conèixer l'horror fent honor al "Mai més!" dels sobrevivents.

"Joaquim Amat-Piniella fou un escriptor del qual destacaria, per la temàtica i qualitat, l'extraordinària vivència de l'obra K. L. Reich, on explica en forma novel·lada les vivències de Mauthausen."

Joaquim Amat-Piniella fou un escriptor del qual destacaria, per la temàtica i qualitat, l'extraordinària vivència de l'obra *K. L. Reich*, on explica en forma novel·lada les vivències de Mauthausen. L'obra no pogué aparèixer fins el 1963 (després fou reeditada el 1968,

2001...). En la introducció afirma que dels 7.500 catalans d'aquest camp (i comandos propers), un setanta per cent moriren. La massacre no havia de ser oblidada tot i l'entorpiment dels franquistes. Amat-Piniella deia el 1963: **"No és culpa nostra que aquest llibre no surti fins ara!"**, Fraga Iribarne –el mateix que ara els demòcrates voten a Galícia sense que s'hagi penedit de res, en un cas increïble de transformisme– era l'artífex de la política del franquisme d'amagar, de silenciar, de tergiversar, de manipular. Igual que Serrano Suñer, tingué altes responsabilitats en les polítiques tant exteriors com comunicatives

de la repressió. Un règim polític que també té els seus camps de concentració, i que era germà i còmplice del nazí blasmat arreu del món.

A *K. L. Reich*, el treball de l'autor enganxa com una bona obra, en la qual apareix acció i pensament en un ritme narratiu intens. El resultat ens mostra com l'autoritarisme pot ser combatut des de tribunes diverses i com, a la llarga, el coneixement deixa ben retratat els inhumans botxins, els qui eren descrits per un altre escriptor català com: **"Per segar roses la destal us cal, Adolf, brètol total?"** Ho escrivia Joan

Oliver fent referència a la brutallitat nazi en la seva primera obra publicada de poesia, *Les decapitacions*.

També Amat-Piniella, a més de novel·les, escriví poesia. Recentment se'ns ha pogut mostrar la seva. En un llibre que ha pogut aparèixer i que mostra com els editors actuals segueixen el compromís de lluita dels anys de la dictadura franquista. Efectivament, a *Les llunyanies. Pomes de l'exili (1940-1946)* Columna i L'Albi ofereixen un crit delicat i dur en una acurada i recomanable edició. David Serrano elabora com a introducció una reeixida semblança biogràfica. Indica com el govern espanyol no va reconèixer la nacionalitat d'Amat-Piniella, com l'exèrcit alemany el traslladà als camps de concentració on romangué cinc anys. Havia estat estudiant de dret, voluntari a l'exèrcit republicà, tinent d'artilleria pels seus estudis. El seu periple és el de tants catalans demòcrates: camps d'internament francesos, companyies de treball i detenció pels alemanys, camps de treball i d'extermini alemanys, alliberament pels aliats i exili de

la seva Catalunya nadiua ocupada pels franquistes. El 1940 intentà refugiar-se a la Suïssa neutral, però la frontera no s'obrí i el calvari seguí... Acabada la guerra, Andorra l'acollí i en vuit mesos escriví el seu esplèndid i útil relat. El curador, D. Serrano, ha emprès un camí lloable d'implicar entitats i persones en la recuperació d'un text. Torna a demostrar, igual que Amat-Piniella, vençut però no derrotat, com la voluntat pot aconseguir l'objectiu malgrat els innumerables obstacles que es presenten en la projecció de la veritat crítica, la veritat que es volia amagar desterrant de Manresa l'autor, prohibint els seus llibres i silenciament la veu. La constància ha reeixit.

Les llunyanies esdevé testimoni pur: melangia de la terra i entorn humà deixat, resistència a l'adversitat, el temps que mai no s'atura, l'atmosfera asfixiant d'una realitat dominant, en definitiva, escrit immediatament després, a Andorra el 1946, és autèntic testimoni des de la qualitat i l'interès. La dedicatòria, carregada d'emotivitat, s'adreça a l'esposa, mestra, que hagué de

Els gira-sols

Tot és fred a l'entorn del jardí,
fred groc que puja de la terra,
fred blau que cau per entre els núvols,
fred roig que ve dels coàguls de sang.
Els gira-sols han tremolat de tant silenci
i han obert llurs ulls gegants
quan l'alba boatada de boira
ha conduït uns homes a la mort.
Ara cerquen debades la pietat del vent
per a esborrar del tot l'eco de l'afusselada...
El matí serà llarg perquè el sol s'amaga
i el fred fixa l'angoixa de la immobilitat.
La sentor del crim s'eleva del bosc veí
i vibren les filferades com un nervi ferit
fins allà on l'aire és flonjo i fugisser.
I els gira-sols tremolen encara més
ara que el camí es gela a l'ombra dels morts.
Qui ha convertit el món en una closca buida?
Per què l'espai és absent sobre les lloses grises?
No hi ha ningú per a plorar.
No hi ha ningú per a odiar.
Uns homes han estat assassinats!
A la resplendor de la carn sacrificada
els gira-sols han retrobat la força
per a girar lents sobre llurs tiges.
Els ulls gegants miren, ploren, odien...

K.L. Mauthausen, 1944

patir l'absència mentre la dictadura imposava un nou model social i polític. Escriví Amat-Piniella: "Per a ella, qui, llunyana i tot, m'ha fet companyia a través del meu captiveri, he escrit i salvat aquest testimoni d'unes hores llargues i amargues."

Ara que Mauthausen torna a ser actualitat per l'aniversari de l'horror i amb el rerefons de la presència de la intolerància violenta, amb un jove mort a Berga per l'odi, la voluntat de recobrar amb la paraula, la poesia i l'equilibri és feta des del testimoniatge d'un deportat manresà, d'un jove dut a Mauthausen.

Josep M. Figueres

Historiador

AGRAÏMENTS:

Agraïm a l'historiador Joaquim Aloy l'autorització de la cessió de les imatges de Joaquim Amat-Piniella, de la seva molt completa pàgina web dedicada a aquest escriptor. També a l'editorial L'Albi, de Berga, la seva autorització per a reproduir algun poema d'Amat-Piniella, en la versió de David Serrano, autor del treball de recuperació de la seva obra.

